

Opgave 2 Dingen zien zoals ze zijn

Van de Amerikaanse filosoof John Searle, bekend van zijn gedachte-experiment 'de Chinese kamer', verscheen in 2015 een nieuw boek: *Seeing things as they are. A theory of perception*.

In dit boek bespreekt Searle een van zijn andere bekende opvattingen: het direct realisme met betrekking tot de waarneming van de buitenwereld. Searle begint zijn betoog in dit boek met de stelling dat er een paar flinke vergissingen zijn gemaakt in de moderne Westerse filosofie.

De ergste vergissing is volgens Searle het idee dat het universum verdeeld zou zijn in twee substanties: *res cogitans* en *res extensa*. René Descartes maakte dit onderscheid tussen *res cogitans* en *res extensa* op basis van zijn twijfelexperiment waarin hij alle zekerheden ondermijnt. Vervolgens beargumenteert Descartes dat er toch zekerheid te vinden is, waarna hij concludeert dat hij er zeker van kan zijn dat hijzelf, dat God en dat de buitenwereld bestaan.

3p 7 Geef Descartes' argument op basis waarvan hij concludeert tot het bestaan van zichzelf als *res cogitans*.

Geef vervolgens:

- het argument waarmee hij concludeert tot het bestaan van God en
- op basis daarvan zijn argument voor het bestaan van zichzelf als lichaam.

Searle noemt Descartes' idee dat het universum verdeeld zou zijn in twee substanties, een grote vergissing.

In de filosofie van de waarneming is volgens Searle een net zo grote vergissing begaan. Hij schrijft:

tekst 3

Alle grote filosofen van het moderne tijdperk, te beginnen met Descartes, maakten dezelfde fout die hun opvatting over kennis en eigenlijk hun opvatting over vrijwel alles beïnvloedde. Ik noem deze fout het 'Slechte Argument'.

Dit is het:

'We nemen nooit direct objecten en standen van zaken in de wereld waar. Alles wat we ooit waarnemen, zijn de waarnemingsinhouden in onze eigen geest.'

naar: John Searle, *Seeing things as they are*, 2015

Niet alleen Descartes, maar ook de empirist Hume, de transcendentiaal idealist Kant en de fenomenalist Russell hebben volgens Searle allemaal het Slechte Argument in hun filosofie toegepast. Zij gebruikten daar echter verschillende begrippen bij, zoals 'verbeelding', 'postulaat' en 'sense-data'.

- 3p 8 Leg met deze begrippen uit dat het Slechte Argument, zoals geformuleerd in tekst 3, herkenbaar is in:
- het sceptisch empirisme van Hume,
 - het transcendentiaal idealisme van Kant, en
 - het fenomenalisme van Russell.

Hoewel de empirist Locke volgens Searle ook gebruikt maakt van het Slechte Argument, kun je volgens Locke zelf wel degelijk kennis hebben over de buitenwereld.

- 2p 9 Leg dit uit met:
- Lockes onderscheid tussen primaire en secundaire kwaliteiten, en
 - Lockes abductieve redering.

In zijn boek werkt Searle het Slechte Argument verder uit. In een recensie van het boek wordt het Slechte Argument in zes stappen samengevat:

tekst 4

- 1 Bij zowel waarheidsgetrouwe of echte waarnemingen als bij hallucinaties heeft iemand een subjectieve visuele ervaring.
- 2 Omdat de subjectieve ervaring in beide gevallen dezelfde is, moet je beide gevallen op dezelfde wijze analyseren.
- 3 In beide gevallen zijn we ons van iets bewust.
- 4 Omdat er in het geval van hallucinatie geen object is, bestaat dat waar we ons van bewust zijn, louter uit sense-data.
- 5 Maar omdat we beide gevallen op dezelfde wijze moeten analyseren (zie stap 2), zien we alleen sense-data (als we al iets zien).
- 6 Daarom zien we nooit de objecten van de waarneming zelf, maar alleen de sense-data – wat wil zeggen dat we een louter subjectieve ervaring hebben veroorzaakt door sense-data.

naar: Frank Freeman, Great Awakening, weeklystandard.com, 27 april 2015

Volgens Searle zit het probleem bij stap 3 waarin twee verschillende betekenissen van de uitdrukking 'zich ergens van bewust zijn' worden gebruikt. Je kunt je bewust zijn van een echt object, bijvoorbeeld een auto, maar ook van de pijnlijke ervaring dat dit echte object veroorzaakt, bijvoorbeeld als hij tegen je aan rijdt. In het eerste geval ben je je bewust van het object buiten jezelf, de auto, in het tweede geval van een sensatie binnen jezelf, namelijk de pijn.

Searle schaart zichzelf – binnen het direct realisme – onder de naïef realisten.

3p 10 Geef met de uitdrukking 'zich ergens van bewust zijn' en het begrip 'hallucinatie':

- een argument **tegen** het naïef realisme, en
- een argument **voor** het naïef realisme.

Beargumenteer vervolgens met een afweging van deze twee argumenten of het naïef realisme volgens jou een houdbare positie is.

Volgens Searle zijn zintuiglijke ervaringen intentioneel. Dat wil zeggen dat ze ergens over gaan of gericht zijn op iets. Dit maakt het volgens hem mogelijk de relatie tussen zintuiglijke ervaring en de buitenwereld te begrijpen. Daarbij maakt hij onderscheid tussen hoge en basale niveaus:

tekst 5

Om de eigenschappen van de hogere niveaus te begrijpen, zoals dat een object mijn auto is, moet ik eerst basale eigenschappen als kleur en vorm begrijpen. Om de intentionaliteit van de basale zintuiglijke ervaring te begrijpen moet ik snappen dat de eigenschap zelf gedeeltelijk is bepaald door zijn vermogen een bepaald soort zintuiglijke ervaring te veroorzaken. Rood zijn, bijvoorbeeld, bestaat gedeeltelijk uit de mogelijkheid om dit soort ervaring te veroorzaken. Als de intentionaliteit van basale waarnemingseigenschappen is uitgelegd, kunnen we de vraag stellen hoe de presentatie van hogere niveau-eigenschappen, zoals zien dat dit mijn auto is of dat dit mijn kinderen zijn, kan worden uitgelegd in termen van intentionaliteit.

naar: John Searle, Seeing things as they are, 2015

Thomas Reid is het met Searle eens dat direct realisme de beste filosofische verdediging tegen scepticisme is. Dat wil zeggen: tegen scepticisme dat voortvloeit uit indirect realisme waarin men uitgaat van een 'theory of ideas'. Reid heeft kritiek op de 'theory of ideas'.

Volgens Reid hebben we rechtstreeks toegang tot de buitenwereld.

4p 11 Leg dit met twee van Reids argumenten tegen de 'theory of ideas' uit.

Leg vervolgens uit of Searle in tekst 5 gebruik maakt van de dispositionele analyse van kleur.

Leg tot slot uit of Searle zich terecht een naïef realist noemt.

Het boek *Seeing things as they are. A theory of perception* gaat niet alleen over dingen, maar ook over personen. Volgens Searle geldt het direct realisme ook voor het bewustzijn van andere mensen en daarom is het conceptueel scepticisme volgens hem een pseudoprobleem. We kunnen volgens Searle namelijk mentale toestanden toeschrijven aan andere geesten omdat hun hersenen, die hun ervaringen veroorzaken, vrijwel identiek zijn aan die van ons. En volgens Searle zal het probleem van spectruminversie zijn opgelost zodra neurologen de hersenwerking bij kleurwaarneming volledig in kaart hebben gebracht.

Edmund Husserl is het met Searle eens dat het probleem van andere geesten een pseudoprobleem is, een opvatting die ook kan worden ondersteund met bevindingen uit de cognitiewetenschap.

- 2p 12 Leg uit dat Searles oplossing van het probleem van andere geesten kan worden ondersteund:
- met tekst 5 en de opvatting van Husserl over andere geesten, en
 - vanuit de cognitiewetenschap.